

QEQERTARSUAQ

Bevaringsværdige bygninger og bydele

**Grønlands Hjemmestyre
Økonomidirektoratet
1990**

QEQERTARSUAQ

I Qeqertarsuaq by udpeges to bevaringsområder: den gamle bydel og området ved kirken.

1. Den gamle bydel

Den gamle bydel ligger ved en nordvendt kyst. De ældre huse stammer fra slutningen af 1700-årene og midten af 1800-årene, medens den nyere bebyggelse overvejende er opført i begyndelsen af dette århundrede. Det er karakteristisk for bybilledet, at husene er placeret med længderetningen øst-vest, parallelt med kystlinien. Bevaringsområdets udstrækning fremgår af kortbilag 1.

De bevarede bygninger fra 17-og 1800-årene påkalder sig særlig historisk interesse.

Den ældste del af sygehuset (B-9) er et tidligere hvalfangerhus opført i 1778. Det er en stokværksbygning som idag står med bræddeklædte facader og tagpapdækket tag. Huset er ombygget i 1970 og i 1978 forbundet med to nyere bygninger. Den ny sygehusfløj langs vejen er i sin udformning tilpasset det gamle hus. Den bagvedliggende servicebygning (B-386) er opført i 1967.

Den tidligere inspektør-og landsfogedbolig (B-5) kaldes i daglig tale "Nordfogedboligen". Det er en stokværksbygning opført omkring 1840 og forhøjet med een etage mod syd i 1850. Ved gavlene ses spor efter senere tilbygninger, som blev taget bort i forbindelse med en ombygning og restaurering i 1971-72.

Bygningen står på en naturstenssokkel og har spånklædt tag med to skorstene. Nordfacadens vinduer er forsynet med skodder, og over den dobbeltfløjede indgangsdør bæres et profileret overstykke af konsoller. Fra døren er der udgang til en balkon med trappe til terræn.

Som statens vigtigste repræsentative bygning i Nordgrønland gennem hundrede år, knytter der sig væsentlige historiske interesser til dens opretholdelse. Også i bygningshistorisk sammenhæng er det en spændende bygning.

Vest for bygningen ligger to udhuse opført i bræddeklædt bindingsværk, og øst for, udgår "Kongebroen", som ved landfæstet er markeret af en hvalkæbeport. "Nordfogedboligen" med sine udhuse og "Kongebroen" med hvalkæbeporten danner en smuk arkitektonisk helhed.

Det er formentlig den tidligere bestyrerbolig, som udgør den midterste del af kontor- og lagerbygningen (B-10). Den er opført i 1840 i stokværk. De senere tilføjelser, fra slutningen af 1800-årene, er udført i bindingsværkskonstruktion beklædt med brædder. Den lange smalle bygning har på vestgavlen et klokkehus. Bygningen anvendes idag til butiksformål.

Det tidligere spækhuse, senere lager, (B-33) er et bræddeklædt bindingsværkshuse opført i 1852. Ved østgavlen fører en udvendig trappe op til tagrummet. Huset står idag ubenyttet.

Både kontor- og lagerbygningen og det tidligere spækhuse er bygningshistorisk og arkitektonisk værdifulde huse.

De bemærkelsesværdige huse fra dette århundredes begyndelse er landsrådsbygningen (B-4) og handelschefboligen (B-13).

Landsrådsbygningen er opført i 1913 og fungerede som mødested for Nordgrønlands Landsråd frem til 1947. Den har siden været bogtrykkeri og anvendes idag som skole. Det er en stor syvfags bygning, som på nordfacaden har karnap med gennemgående gavlkvist over de midterste fag. Denne bygningsudformning - som giver bygningen et stateligt præg - er usædvanlig efter grønlandske forhold.

Handelschefboligen er tegnet af arkitekt Helge Bojsen Møller i 1923. Bygningen har udskud ved gavlene på begge facader. Udskuddene er fremhævet ved lisener på hjørnerne der, ligesom de to husbrande og det lille udkigsvindue på sydgavlen, er karakteristiske bygningsdetaller. I den vestvendte tagflade er der senere tilføjet en kvist og på nordgavlen et vindfang. Den arkitektonisk velformede bygning har ved sin fri placering stor betydning i bybilledet. På fjeldet foran bygningen står byens flagbatteri vendt mod havnen.

Blandt områdets øvrige bræddeklædte bindingsværksbygninger kan nævnes følgende:

Tømrerværkstedet (B-16) er opført i 1902, men formentlig senere udvidet. Bygningens facader er idag beklædt med krydsfinerplader. Butikken (B-15) er opført i 1939 og ombygget og udvidet i 1967. I 1985 fik den en selvstændig større tilbygning mod øst. Ovenfor butikken ligger bageriet (B-12) opført omkring 1935 og

udvidet i 1967. Den sidst tilkomne bygning i området er manufaktur-og skobutikken (B-27) fra 1967.

Selvom der er tale om meget forskellige huse, danner bebyggelsen omkring P.H.Rosenhahlsvej et byarkitektonisk interessant bybillede. Det fremkommer ved de lange bygningskroppe, som ligger i forlængelse af hinanden: B-10 og B-27 på nordsiden, og B-9 og B-15 på sydsiden af vejen. Set mod vest afsluttes vejbilledet af B-4's gavl, set mod øst lukkes vejbilledet af B-33 og B-13's facader.

I området findes to bygningshistorisk interessante stenhuse: smedien (B-32) og arkivet (B-208).

Smedien, fra 1909, er opført med vægge af groft tildannede natursten, som senere er stabiliseret med beton på indersiden. Indenfor er essen bevaret. Huset står ubenyttet, og det er i fremskredent forfald. En tilbygning i træ blev taget ned omkring 1985.

Arkivet, der idag fungerer som værksted, er ligeledes rejst i groft tildannede natursten. Ved nordgavlen er tilføjet et vindfang og i gavlttrekanten er anbragt et rundt vindue. Begge huse er afdækkede af lave heltaget belagt med tagpap. Bygningerne illustrerer det enkle lokale byggeri med de materialer, som har været for hånden.

Planlægnings-og fredningsforhold

"Byplan Godhavn" fra januar 1983, revideret september

1983, er godkendt af Landsplanudvalget. "Byplantillæg no.1" fra 1987 er godkendt af Landsstyret som midlertidige rammer for indholdet af lokalplanlægningen.

Bevaringsområdet er beliggende i dispositionsplanens delområder: B2 (havneområde) og C2 (fælles formål) jfr. kortbilag 1.

I byplanen vurderes bygningerne: B-4, B-5, B-9, B-10, B-12, B-13, B-15, B-27, B-32, B-33 samt B-208 som bevaringsværdige.

For dispositionsplanens delområde C2 foreligger endvidere "Lokalplan C2" fra december 1984, godkendt af Landsplanudvalget i 1985 jfr. kortbilag 2.

Af lokalplanen fremgår, at miljøet omkring butikken skal bevares. Endvidere skal følgende bygninger bevares i deres nuværende skikkelse: B-9 (den ældste del af sygehuset), B-12 (bageriet), B-15 (den ældre del af butikken), B-32 (smediens stenhus) samt B-33 (lagerbygningen).

Der er i 1983 rejst fredningssag på B-5, "Nordfogedboligen".

2. Området ved kirken

Bevaringsområdet omfatter det åbne areal med kirken, klokkestablen og kapellet. De frit beliggende bygninger - på den højeste fjeldtop i denne del af byen - danner en arkitektonisk helhed. Områdets afgrænsning fremgår af kortbilag 1.

Kirken (B-67) er tegnet af Helge Bojsen Møller og

bygget af tømrer P.Vedsted, København, i 1913. Kirken kaldes i daglig tale "Vorherres Blækhush" med henvisning til bygningens særprægede udseende.

Bygningens ydre er udformet over rumgeometriske principper. Den ottekantede centralbygning er afdækket af et stejlt heltag. På de to sider, som bærer tagets fod, er føjet to mindre sidebygninger med egen tagkonstruktion. På centralbygningens tagryg er påsat et klokketårn med selvstændigt tag.

Bygningen står med rødmalede bygningssider og hvide opspudsede vinduer. Vindskederne er hvidmalede, de synlige spærender og tagudhængets underside er gule og dørene blå. Tagene er spånklædte.

I 1975 blev kirken udvidet ved indsætning af tre nye fag i den vestlige af sidebygningerne. Udvidelsen blev forestået af arkitekt Ole Nielsen.

Kirken er i det ydre et originalt bygværk, og den må regnes for et af de bedste eksempler på arkitektur fra århundredets første halvdel. Udvidelsen er foretaget med respekt for bygningens arkitektoniske idegrundlag.

I forbindelse med udvidelsen blev klokketårnet taget ud af brug og erstattet af en klokkestabel (B-502). Denne består af en stolpekonstruktion, der har form som en pyramidestub, forneden lukket med brædebeklædning, foroven afsluttet med en taghat.

Ligkapellet (B-68) er en brædeklædt bindingsværksbygning. Den dateres til 1915, men er først rejst på stedet i 1975.

Planlægningsforhold.

Bevaringsområdet er identisk med dispositionsplanens delområde D2 (fælles friareal). Byplanen indeholder ikke bestemmelser om bevaring af bygningerne i området.

Økonomidirektoratet, planlægningskontoret, finder det væsentligt, at bygningerne og det åbne areal omkring dem sikres gennem bevarende bestemmelser i en lokalplan.

3. Andre bevaringsværdige bygninger

Umiddelbart syd for den gamle bydel bemærkes den tidligere præstebolig (B-69) og lagerbygningen (B-34).

Præsteboligen er opført i 1909 efter tegninger af tømrermester P.A.Cortzen og senere udvidet med en selvstændig sidebygning. Hovedbygningen er karakteristisk ved sin aftrappede hovedform, sine opskalkede tage og dekorative detaljer.

Lagerbygningen er et tidligere opbevaringshus til grøntsager. Omkring en simpel trækonstruktion er opbygget ydervægge af flækkede brudsten med skiftegang af tømmer. Væggene afsluttes under det lave heltag af stablede tømmer. Bygningen, som er opført i 1950, er i forfald på grund af utilstrækkelig vedligeholdelse med nye tømmer.

B-34 er i byplanen vurderet som bevaringsværdig.

Qeqertarsuaq

I skoleområdet samler opmærksomheden sig om det store eenfamilielshus (B-86) fra 1925. Bygningen har bevaret sine hjørnelisener og sine vindues-og dørindfatninger. Den ældste af skolebygningerne (B-70) fra 1928 og nabobygningen med tandklinikken (B-287) fra 1963 er begge ombygget og istandsat indenfor de seneste år.

I byplanen og i "Lokalplan C4" er alle tre bygninger betegnet som bevaringsværdige.

I forskningsområdet, i byens nordøstlige udkant, bemærkes Geofysisk Laboratorium (B-6) fra 1927. Bygningen, som adskiller sig fra den øvrige bebyggelse ved sin store gavlkvist, indgår på en smuk måde i bybilledet. På en lille fjeldknode øst for laboratoriet står Kosmisk Observatorium (B-276), opført i 1938.

Længere ude ved Angakugssarfiup tasia ligger Gammel Arktisk Station (B-1) fra 1906. Som den ældste af forskningsområdets bygninger, har den historisk interesse. Arktisk Station (B-348) er bemærkelsesværdig ved sin arkitektoniske udformning. På en høj kælderetage, der fremtræder som et naturstensfundament, er rejst en udkraget bræddeklædt overbygning med halvtæg. Bygningen er tegnet af arkitekterne Eva og Niels Koppel og opført i 1965.

I byplanen er B-6 (Geofysisk Laboratorium) samt B-3 (assistentstbolig fra 1948) vurderet som bevaringsværdige.

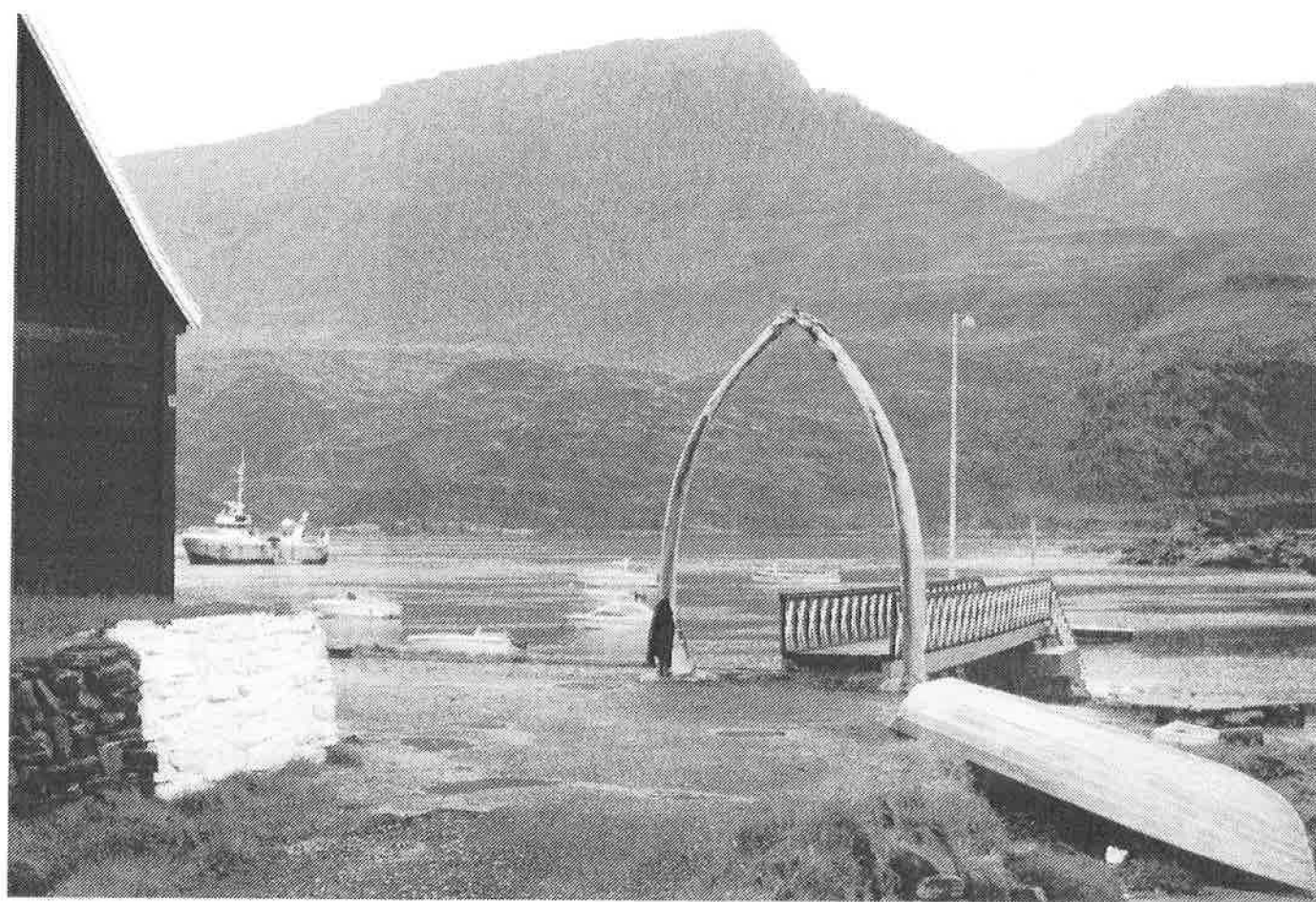
I den nordlige del af byen, ved kysten ligger to stenbygninger: krudthuset (B-23) fra 1873 og pakhuset

(B-183) fra 1880. Krudthuset er løbende blevet vedligeholdt, medens pakhuset idag er i forfald. Bygningerne har på baggrund af deres alder historisk interesse.

Sammenfattende skal Økonomidirektoratet, planlægningskontoret, forslå, at bygningerne : B-69 (den tidligere præstebolig), B-276 (Kosmisk Observatorium), B-1 (Gam-mel Arktisk Station), B-348 (Arktisk Station) samt B-23 (krudthuset) tilføjes på listen over byens bevaringsværdige huse i den ny kommuneplan.

"Handels- og hvalfangerlogen Godhavn" blev grundlagt i 1773.
Den ældste bebyggelse ligger ved den nordvendte kyst ned til det smalle
sund, som ved byens udbygning er blevet omdannet til en bugt.

"Handels- og hvalfangerlogen Godhavn" blev grundlagt i 1773.
Den ældste bebyggelse ligger ved den nordvendte kyst ned til det smalle
sund, som ved byens udbygning er blevet omdannet til en bugt.

"Nordfogedboligen"
B-5 med "Kongebroen"
og hvalkæbeporten.

B-5 har, som inspek-
tør- og landsfogedbo-
lig, været statens
vigtigste repræsen-
tative bygning i Nord-
grønland.

B-5 er opført omkring 1840 og forhøjet med een etage mod syd i 1850.

Udhusene indgår som en naturlig del af den bebyggelsesmæssige helhed.

Det er formentlig den tidligere bestyrerbolig som udgør den midterste del af B-10

Bestyrerboligen er opført i stokværk. Tilbygningerne i enderne er i bindingsværk beklædt med brædder.

Den ældste del af hospitalet B-9 er et tidligere hvalfangerhus fra 1778.

Udvidelsen af B-9 i 1978 er gennemført ved en selvstændig bygning tilpasset det gamle hus.

Gadebilledet omkring
P.H. Rosendahlsvej
dannes ved de lange
bygningskroppe som
ligger i for længelse
af hinanden.

Manufakturbutikken
B-27 passer ind i ga-
debilledet.
I det fjerne "lukkes"
det af handelschefbo-
ligen B-13.

Det tidligere spækhushus B-33 er et bræddek-lædt bindingsværkshus fra 1832.

Landsrådsbygningen B-4 har karnapudbygning med gennemgående gavlkvist.

Handelschefboligen
B-13 er opført i 1923
efter tegning af ar-
kitekt Helge Bojsen
Møller.

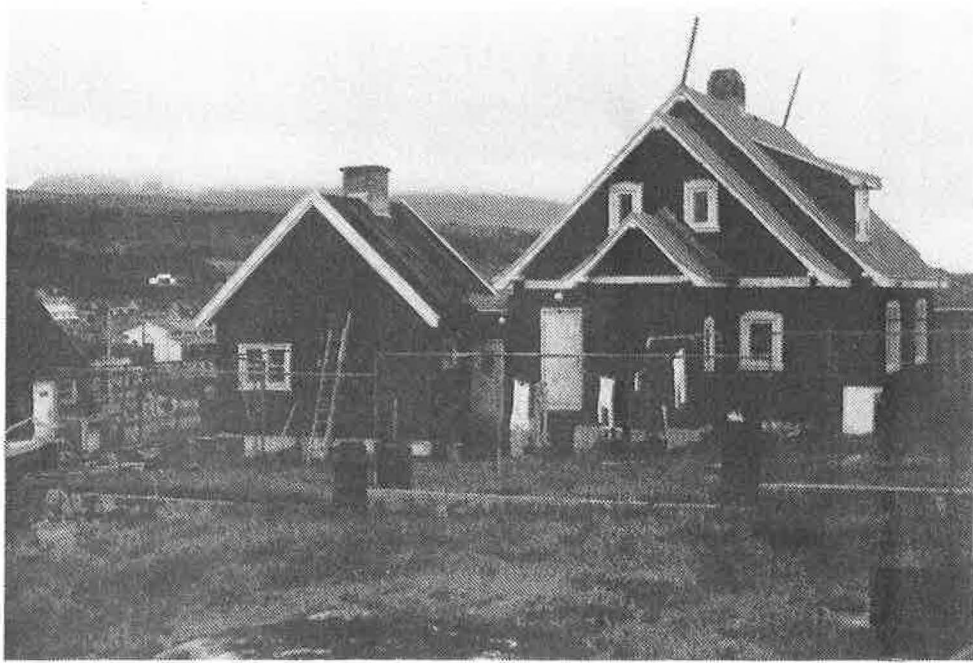
Bygningen har udskud
ved gavlene, som er
fremhævet af hjørne-
lisener.

Arkivet B-208 er en
stenbygning opført af
lokale materialer.

Af smedien B-32 er
blot stenhuset beva-
ret.

Den tidligere præstebolig B-69 er karakteristisk ved sin aftrappede hovedform. Huset er opført i 1909.

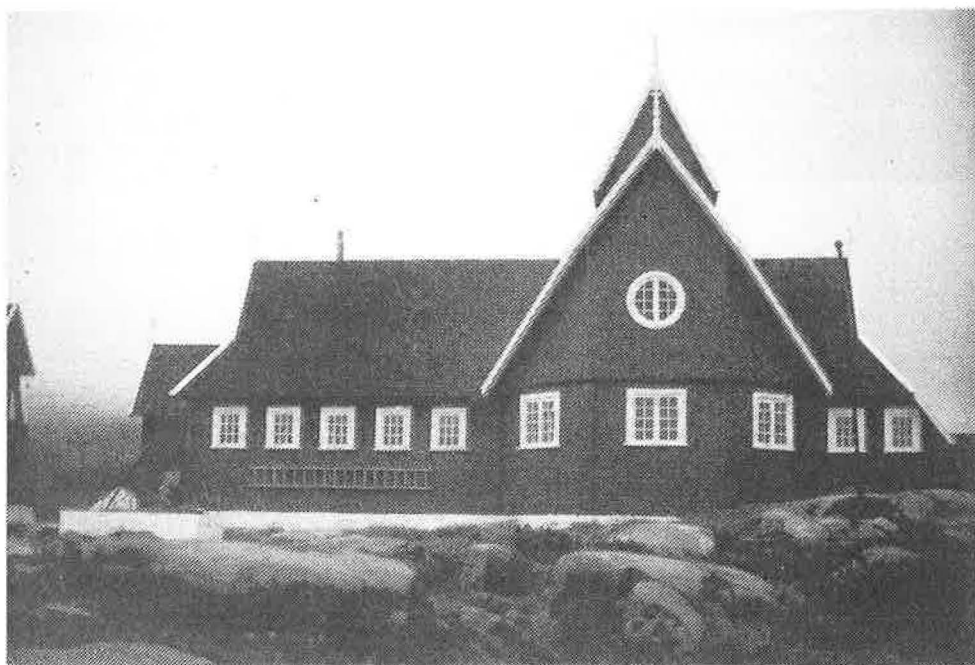
Det tidligere grøntsagshus fra 1950 er i forfald.

Kirken B-67 kaldes i daglig tale "Vorherres Blækhush" med henvisning til bygningens særprægede udseende. Den er tegnet af arkitekt Helge Bojsen Møller i 1913 og i det ydre udformet over rumgeometriske principper.

Kirken var oprindeligt frit beliggende. Ligkapellet B-68 er opstillet i 1975.

I 1975 er kirken udvidet ved indsætning af tre nye fag i den vestlige sidebygning.

Bygningen er rig på
detailler.
Over indgangsdøren
ses et Golgatha-bil-
lede.

Klokkestablen er li-
gesom kirkeudvidelsen
tegnet af arkitekt
Ole Nielsen.

Stenpakhuset B-183
fra 1880 er idag i
forfald.

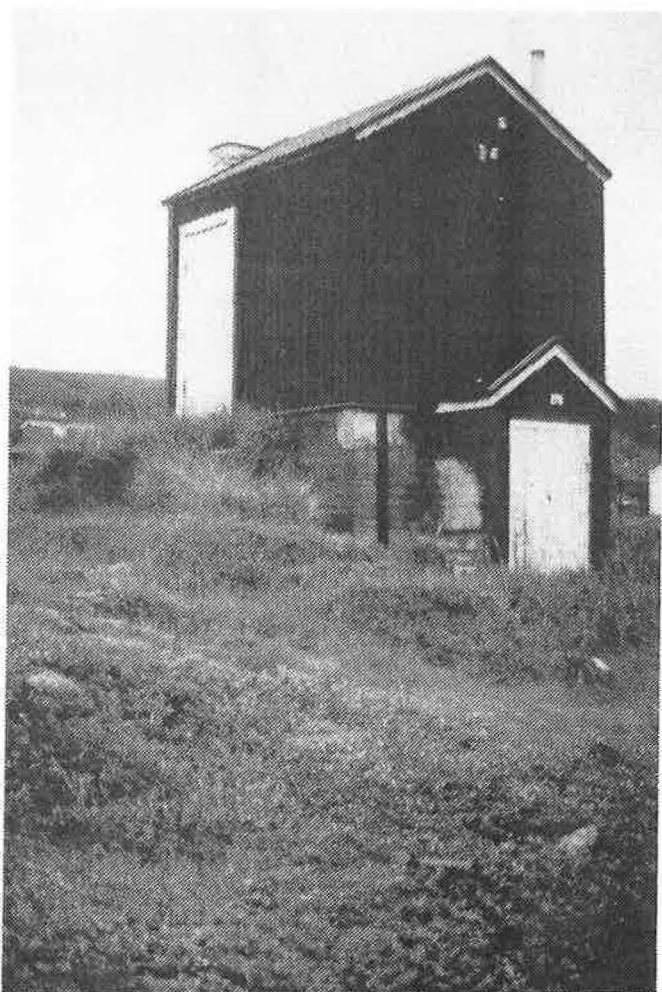
Krudthuset B-23 fra
1873 er løbende ble-
vet vedligeholdet.

Qeqertarsuaq er hjemsted for flere videnskabelige institutioner. I bybilletet bemærkes Geofysisk Laboratorium B-6 og Kosmisk Laboratorium B-276, medens Arktisk Stations bygninger ligger ved Angakugssarfiup tasia.

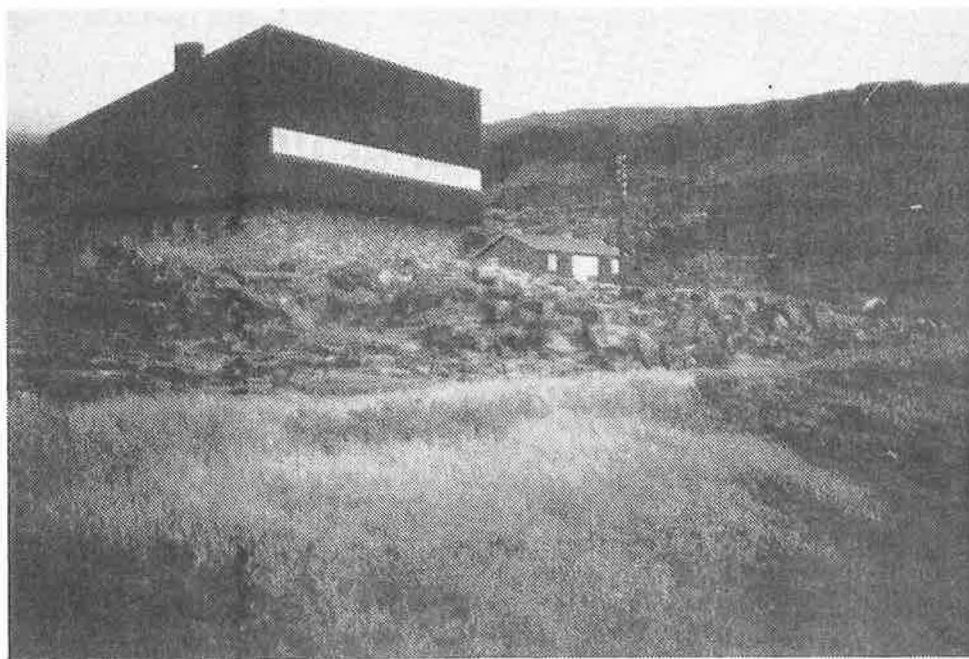

Geofysisk Laboratorium B-6 er opført i 1927.

Kosmisk Laboratorium B-276 er en beskedn bygning fra 1938.

Ny Arktisk Station er opført i 1965 med Eva og Niels Koppel som arkitekter.

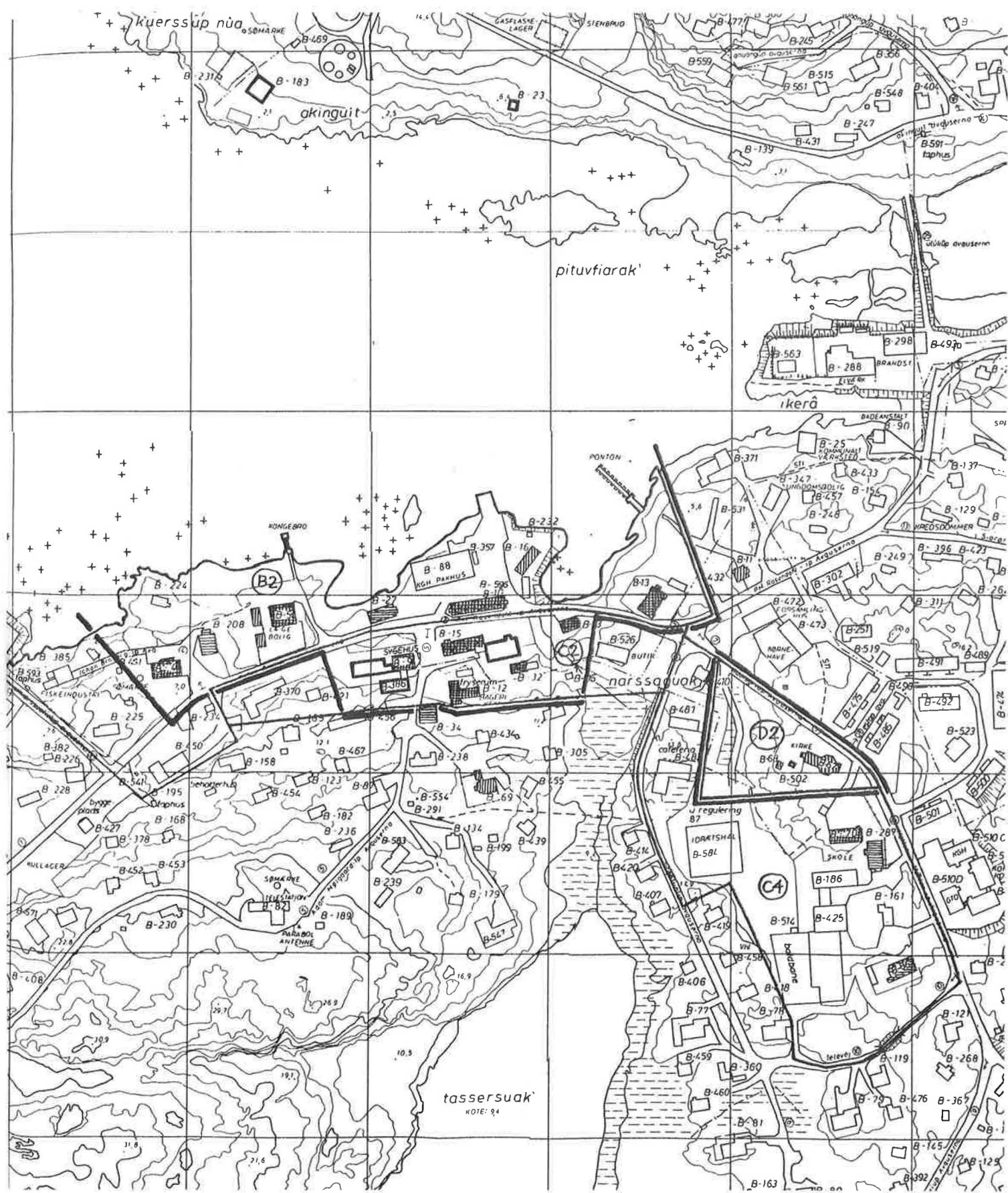

Gammel Arktisk Station B-1 er smukt beliggende på de lave arealer

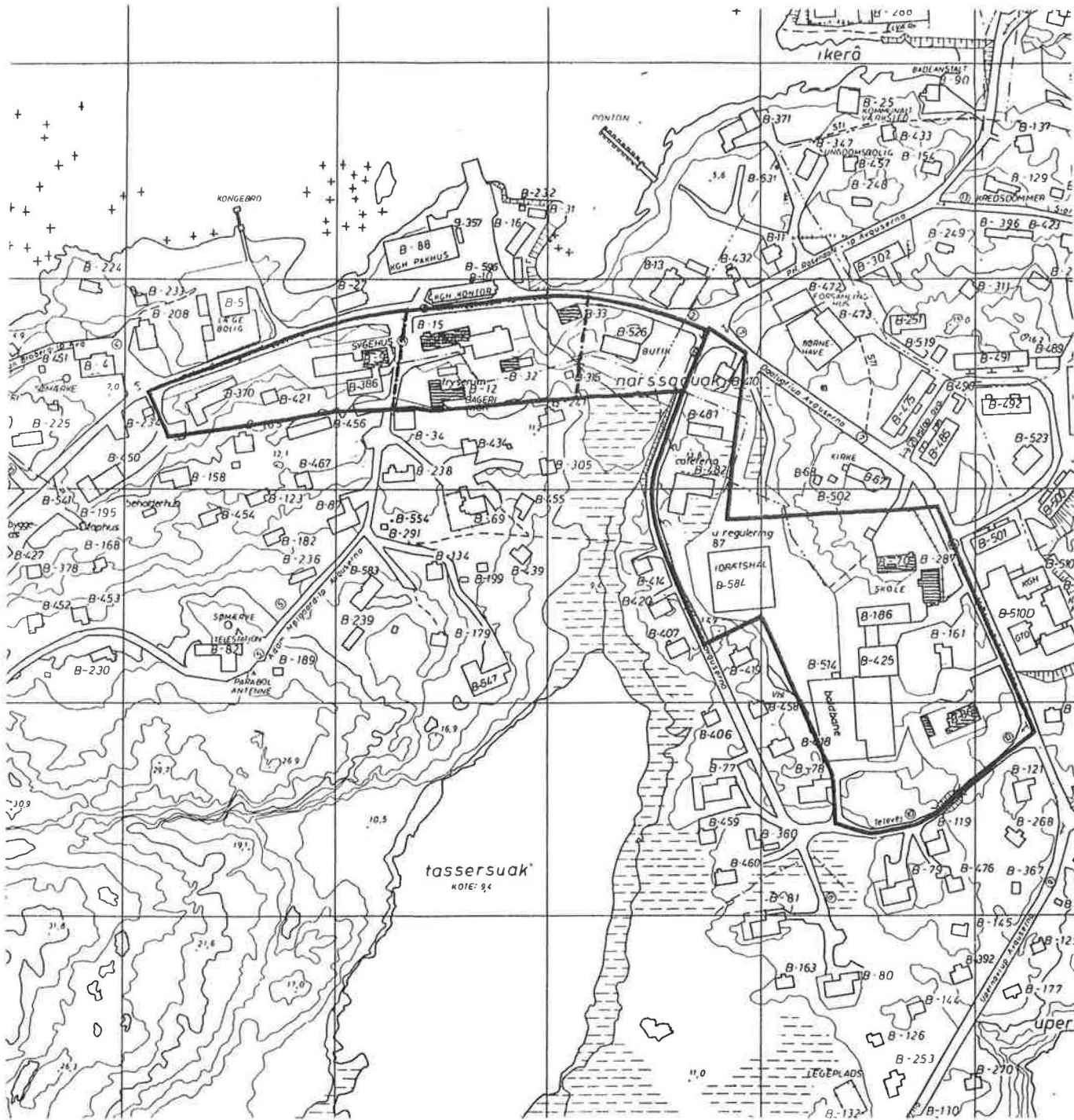
Kortbilag 1: Den gamle bydel og området ved kirken

- Byplanens områder A5, B2, C2 samt D2
- Forslag til bevaringsområder
- Bygninger registreret af Grønlands Landsmuseum
- Bygninger omfattet af bevarende bestemmelser i byplanen fra 1983, områdebeskrivelser
- Bygninger registreret af Økonomidirektoratet, planlægningskontoret.

Kortbilag 2: Lokalplanområder

	Lokalplan C2 (butiksområdet)
	Lokalplan D2 (skoleområdet)
	Delområde, hvor miljøet skal bevares
	Bevaringsværdige bygninger

Kortbilag 3: Forskningsområdet

	Byplanens områder A1 og A3
	Grænse for fredning
	Bygninger registreret af Grønlands Landsmuseum
	Bygninger omfattet af bevarende bestemmelser i byplanen fra 1983, områdebeskrivelser
	Bygninger registreret af Økonomidirektoratet, planlægningskontoret

